

V Medžugorí sa rozpráva rečou modlitby

„Modlite sa za pokoj, aby vo svete každý človek pocítil lásku k pokoji. Len keď duša nájde pokoj v Bohu, cíti sa spokojne a láska začne prúdiť do sveta.“

To sú slová z posolstva Matky Božej z 25. septembra 2002. Svet sa znovu nachádza na pokraji vojnového konfliktu a v tomto čase nás Matka Božia neustále vyzýva k modlitbe za pokoj. Prišla do Medžugoria ako Kráľovná pokoja. Chce prísť do našich srdiec ako Kráľovná pokoja. Má len jedinú podmienku: modlite sa!

Zdá sa, že technologický vývoj dospel do štádia, že je už skoro všetko možné. Vráťane samozničenia. Riešenie, ktoré prináša trvalý pokoj, ponúka Matka Božia. Nie sú to politické nástroje ani rinčanie zbraní. Je to posolstvo pokoja, ktoré musí zasiahnuť každé ľudské srdce. Kto neprijíma ponuku nebies, tomu ostáva len ponuka sveta. Tá sa zakladá na materiálnych hodnotách a násilím vnútených riešeniach. Dejiny nám opakujú, že táto cesta nikdy nevedla k trvalému pokoji.

Preto práve teraz Matka Božia tak nástojčivo opakuje svoju výzvu k modlitbe za pokoj. Pokoj do sveta sa môže rozšíriť len zo srdca, ktoré našlo skutočný pokoj v Bohu. Potom zakúša pokoj a šíri ho do svojho okolia. Ak nie je pokoj v našich rodinách a v našom okolí, treba si položiť otázku, či sme skutočnými tvorcami pokoja. Matka Božia prichádza ako skutočná matka k svojim deťom, keď to najviac potrebujú. Prináša rady a usmernenia, ako nadobudnúť vnútornú rovnováhu, optimizmus do života a pokoj duše. Svet môže byť šťastnejší a lepší aj našim pričinením. Stačí, keď budeme pozorne načúvať slovám, ktoré prichádzajú z nebies, a budeme ich prenášať do svojho každodenného života.

Biskup Jean Vincent Ondo z Gabunu bol nadšený, keď videl kresťanov prichádzať do Medžugoria zo všetkých strán a hovoriť tou istou rečou – rečou modlitby. Aj túto reč sa však treba naučiť. Len touto rečou sa môžeme rozprávať s Matkou Božou a s Bohom. Je to reč duše a srdca. Reč lásky a dôvery. A každú reč sa naučíme len tak, keď ju usilovne precvičujeme. O modlitbe to platí tak isto.

Skúsme rozprávať rečou Medžugoria – modlitbou – aj v našom každodennom živote. Písmo nám ponúka príklad takejto modlitby v každodennom živote, keď sa zástupy pýtali Ježiša: „Čo teda máme robiť?“ On im odpovedal: „Kto má dvoje šiat, nech dá tomu, čo nemá nijaké, a kto má jedlo, nech urobí podobne!“ Aj mýtinci prišli, aby sa dali pokrstiť, a hovorili mu: „Učiteľ, čo máme robiť?“ On im povedal: „Nevymáhajte viac, ako vám určili!“ Pýtali sa ho aj vojaci: „A čo máme robiť my?“ Vravel im: „Nikoho netrápte, nikomu nekriďte a buďte spokojní so svojím žoldom!“ (Lk 3, 10 - 14).

Prežívajme posolstvá a naučme sa rozprávať medžugorským jazykom – modlitbou.

V modlitbe s Vami spojení
Vaši priatelia
z Mariánskeho centra Medžugorie

Matka Božia nám adresuje výzvu

Počas Festivalu mládeže 2002 bol Jean Vincent Ondo, biskup diecézy Oyem v Gabune, na súkromnej pútnickej návšteve s priateľmi v Medžugorí. Prišiel sem už aj v čase, keď bol kňazom, a to vždy s nejakou rodinou alebo priateľmi. Cieľ je vždy duchovný: modliť sa a žiť, ako hovorí Matka Božia. Táto návšteva bola prvá od jeho vysviacky za biskupa a považuje ju za práve takú dôležitú ako tie predchádzajúce.

Ako prežívate všetko to, čo sa tu v Medžugorí deje, vrátane zjavení Matky Božej?

Prišiel som do Medžugoria na súkromnú návštevu, ako kresťan. To, čo sa tu deje, deje sa aj v našich diecézach: ruženec, poklona, modlitba. Obzvlášť krásne je, že sem prichádza veľký počet ľudí. V porovnaní s tým mávame v našich diecézach menšie zhromaždenia.

O zjaveniach a o prítomnosti Matky Božej – iba po pár dňoch pobytu v Medžugorí – je veľmi ťažké podať jasný osobný názor. Nepoznám všet-

ky detaily potrebné na posúdenie vecí. Avšak môžem povedať, že sa tu naozaj čosi deje. Mal som tú milosť stretnúť sa s vizionárkou Máriou a byť prítomný pri jej modlitbe. Deje sa niečo, čo presahuje moje chápanie. Analytický rozum by rád všetko vysvetlil, no ja si myslím, že všetko, čo sa tu deje, možno iba obdivovať. Matka Božia nám adresuje výzvu. Tým, čo pochybujú, možno poskytnete časom trochu viac svetla. Náš príchod je zameraný na život viery, a nie na hľadanie mimoriadností. Som nadšený, keď vidím kresťanov prichá-

dzať zo všetkých strán a hovoriť tou istou rečou – rečou modlitby.

Vraveli ste, že ešte nemôžete presne povedať, čo sa tu deje. Zostávate otvorený pre podnety Ducha Svätého. Myslíte si, že je naša Cirkev otvorená pre výzvy, ktoré nám Boh s láskou ponúka?

Duch Svätý prevyšuje všetko. Sme ľudia a máme iba obmedzené poznanie. Ťažko odpovedať na túto otázku. Ako by sme hovorili o človekovi, ktorý chce vyprázdniť more a preliať ho do malej nádoby.

Tu v Medžugorí badať kresťanské spolunažívanie v láske. V dnešnom svete sme svedkami, že mnohé krajiny sú ukrátené. Myslíte si, že svet potrebuje viac Kristovho ducha, aby každému človeku priznal plnú dôstojnosť Božieho dieťaťa?

Vidíme, že jestvujú veľké rozdiely. Cirkev má tú prednosť, že hovorí ináč ako politici. Keď si uvedomujeme, že patríme k tejto veľkej rodine, nemôžeme ostať ľahostajní. Treba byť otvorený a kontaktovať sa s ostatnými, lebo od tých, čo sú hmotne chudobní, sa môžeme veľa priučiť. Kto nemá nijaké hmotné bohatstvo, môže prispieť svojimi morálnymi hodnotami, ktoré rozvíja: to je bohatstvo rodiny, lásky a solidarity.

Excelencia, aké je vaše stanovisko k možnosti zjavení Matky Božej?

Pre svet to nie je prvá takáto skúsenosť. Zjavenia boli vo Fatime a v Lurdoch. Teraz sa hovorí o Medžugorí. Ak boli takéto zjavenia v minulosti, môžu byť aj v prítomnosti a budúcnosti.

My nepoznáme vašu diecézu. Povedzte nám niečo o živote Cirkvi vo vašej krajine a vo vašej diecéze.

Predtým sme hovorili o chudobe a bohatstve. Moja diecéza je vo východnom Gabune. Obyvatelia žijú z poľnohospodárstva. Často im hovorievam, že najdôležitejším bohatstvom nie je bohatstvo hmotné a peňažné, ale bohatstvo ľudské. Prvordným bohatstvom je sám človek.

Dnes môžem byť vďačný za to, že mám v tejto diecéze dosť ľudí. Sú to ľudia, ktorí veria, modlia sa, chcú sa učiť, aby boli čo najlepší. V tejto diecéze prakticky všetci veria a vieru skutočne praktizujú. V Cirkvi je dnes moderné hovoriť: „Verím, ale nežijem z viery.“ Ja mám šťastie. V diecéze mám asi 20 kňazov a 25 seminaristov. Mám veľkú nádej do budúcnosti!

Nakoľko je vo vašej diecéze známe Medžugorie a zjavenia Matky Božej?

Malá delegácia z Gabunu, s ktorou som sem prišiel, hovorí o Medžugorí, no nerobí nijakú propagandu. Ľudia o Medžugorí vedia. Niekoľkí dostávajú pravidelne časopisy o Medžugorí.

Čo by ste radi povedali pútnikom prichádzajúcim do Medžugoria? Čo by mali hľadať vo svätyni Kráľovnej pokoja, Matky Božej?

Tu sa zjavuje Mária ako Kráľovná pokoja. Sám Pán Boh vie, koľké srdcia nemajú pokoj. Ja túžim po pokoji, ktorý prichádza iba od Boha. Mal som príležitosť stretnúť sa s mnohými pútnikmi. Cítil som, aké priepasti sú v ich srdciach.

Prišli, aby sa zdôverili so svojím trápením Márii v nádeji, že nájdu vnútorný pokoj. Verím, že sem prichádzajú ľudia nie ako turisti, ale v nádeji, že v Márii nájdu pokoj.

Počas stretnutia mládeže ste boli svedkom liturgických slávností tu v Medžugorí. Pre mnohých je to duchovná obnova. Ako ste zažili týchto mladých ľudí túžiacich po Kristovi?

Tu nevidno nič iné, než môžeme vidieť a zažiť v našich diecézach.

No môžem konštatovať, že v našich farnostiach pociťujú mladí veľkú vlačnosť. Keď prichádzajú na takéto stretnutia, tak objavujú živú, srdečnú, prebudenú Cirkev. Sú šťastní a tešia sa, že môžu byť spolu.

Myslím, že sa treba usilovať, aby sa títo mladí ľudia, tieto deti, skutočne brali vážne. Nech tí, čo tu niečo zažili, neberú tieto silné zážitky povrchno, ale nech si zachovávajú silnú skúsenosť viery, ktorá im pomôže naďalej rásť vo viere, keď zasa z Medžugoria odcestujú. □

Cesta je cieľ

V lete 2002 som sa pripojil k pešej, asi 150 km dlhej púti. Istého krásneho popoludnia sme sa vydali na cestu v blízkosti chorvátskeho mesta Sinj, pričom sme si príliš neuvedomovali, čo so sebou taká dlhá cesta prináša. Prvých tridsať kilometrov prešlo pomerne rýchlo, kým sa postupne nezačali objavovať telesné problémy takej pešej púte. Boli sme malá skupina – štyria ľudia, kráčali sme po ceste vo dne v noci, či svietilo slnko, či pršalo. Už na druhý deň na nás doľahla silná únava, zrazu mi bolo jasné, že ešte aj obyčajná chôdza môže byť veľkým problémom. Na chodidlách sa objavovali prvé pluzgiere, ktoré po dlhšej chôdzi praskali a pálili. Nohy boli z kro-

ka na krok ťažšie, každý krok si vyžadoval sebazaprenie. Domnieval som sa, že som na taký pochod telesne dobre trénovaný, no postupne som sa presviedčal o inom. Heslo cesta je cieľ nadobudlo zrazu iný rozmer, ktorý som nikdy predtým nepoznal. Každý krok na ceste sa stával rozjímaním, rýchlosť predbiehajúcich áut dostávala nový rozmer. Výraz hodina pochodu, deň pešieho pochodu som začal chápať v inom svetle.

Na obzore sme videli ráno akýsi kopec, dostali sme sa k nemu večer, no cesta viedla stále ďalej smerom na Medžugorie a zdala sa nám ešte veľmi ďaleká... Boleli nás všetky svaly, keď

Pešia púť do Medžugoria

sme zavčas rána zasa pokračovali v púti.

Myšlienky boli pri cieľi, no telo bolo ešte veľmi ďaleko od Medžugoria.

Telesná námaha pri takejto pešej púti doliehala na nás podobne ako pri pôste. Človek bolestne prichádza na hranice svojich možností vydržať. A v takomto stave vidí človek mnohé veci v inom svetle. Aj hlboký rozmer Medžugoria sa rozjasnil v novom svetle. Bol som už sto ráz na tomto milostivom mieste, ale akosi som cítil, že som až tentoraz prichádzal do Medžugoria správne. Človek si uvedomuje celkom jasne, že jednoducho akási zvláštna sila priťahuje ľudí do Medžugoria. Nie je to idylická krajina v krasovej oblasti; nie, nie je to dobré víno, ani to nie je prívetivé správanie ľudí v Medžugorí. Čosi iné priťahuje ľudí zovšadiaľ sem

do Medžugoria. Je to pocit blízkosti Matky Božej, ktorá nás privádza k svojmu Synovi Ježišovi. Je to ovzdušie domova pri milujúcej Matke. Je to skutočný návrat k počiatkom nášho bytia.

Pri týchto namáhavých telesných krokoch som pociťoval hlboký zmysel náboženstva – (návratu). Cesta bola v týchto dňoch v mnohom ohľade integrujúcou časťou samotného Medžugoria. Tak ako v pôste to bola výzva pre telo, ktoré je nádobou duše a ducha.

Otretej ráno sme na tretí deň prišli do Medžugoria. Obec bola osvetlená pouličnými lampami. Pri posledných sto metroch zmizla všetka únava a vnútri zavládla neopísateľná radosť. Pokľakli sme pri soche a každý jeden z nás zotrval dlhší čas v tichu...

Dr. Maximilian Domej

NOVÁ KAPITOLA

SKUTKOV APOŠTOLOV V SÚČASNOSTI

Záverečná veta z druhého diela svätého Lukáša v Novom zákone znie: „(Pavol) Ohlasoval Božie kráľovstvo a učil o Pánu Ježišovi Kristovi so všetkou odvahou a bez prekážky“ (Sk 28, 31).

Záverečné slová Skutkov apoštolov sú teda slobodným a otvoreným ohlasovaním Ježiša Krista vo vtedajšej Rímskej ríši ako „Pána pánov“, ako jediného Krista popri ľudsky samozvaných „kyrios“ a „pánoch“. Uznať Ježiša Krista za Pána a Vládca, za jediného Kyrios, znamenalo vtedy istú smrť ukameňovaním, v púšti, pod ostrým meča alebo predhodením divej zveri. Odišli násilní vládcovia ako Nero a jeho nástupcovia, zmizli prenasledovatelia, ktorí zabíjali prenasledovaných kresťanov ako mučeníkov. Pisateľ Skutkov apoštolov vie o tom všetkom, avšak svoje dielo píše so zreteľom na budúcnosť, ako svedectvo času, v ktorom sa zistí, kto je Posledný, kto je Alfa a Omega. Pisateľ Skutkov apoštolov si uvedomuje, že apoštolské kniežatá a apoštoli už nebudú. Vie o mučeníckej smrti Petra a Pavla v Ríme, vie o závere ich života. Pomerne dlhý čas boli významnými ohnivkami pri

ohlasovaní radostnej zvesti, boli takmer nenahraditeľní a bez nich by dnes posolstvo evanjelia bolo určite iné. Avšak boli len ľudskými prvkami, hlinenými nádobami, ktorými si poslužil Ježiš Kristus, aby dosiahol až po „okraj zeme“, až po „finis terrae“, až po „koniec sveta“, ako sa ešte aj dnes nazýva v Španielsku okolie Santiaga di Compostella, z ktorého možno blúdiť pohľadom ponad nedozerný Atlantik.

Prečo to uvádzam v súvislosti s 21. výročím medžugorských zjavení? Práve pre skutočnosť, že na Medžugorí a medžugorských udalostiach možno pozorovať podobné okolnosti, o akých čítame v Lukášových Skutkoch apoštolov. Zo známeho prostredia obyčajného dedinského života v Hercegovine bolo v istom okamihu v júni 1981 vytrhnutých zo svojho bezstarostného obdobia dospievania alebo dokonca z detstva päť mladých ľudí z dedinky Bijakoviči (Mária Pavlovičová, Ivanka Ivankovičová, Vicka Ivankovičová, Miriana Dragičevićová, Ivan Dragičević) a desaťročný chlapec Jakov Čolo a proti svojej vôli boli vrhnutí do búrky protináboženských nálad komunistickej politickej represívnej moci. Streda 24. júna 1981 sa nezmazateľne vryla do ich srdc na celý život a na večnosť. Títo mladí ľudia, ktorí nemali vzdelanie vo viere, boli vychovávaní v tradičnom katolíckom ovzduší, bez nejakej výchovy vo viere, ktorí sa zaoberali svojimi malými problémami, stretli sa na vrchu za svojimi domami so skutočným nadzmyslovým zjavením, ktoré sa im predstavilo ako „Gospa“, „Matka Božia“, a ktoré ich oslovilo v Biblii nespočetnekrát opakovaným: „Nebojte sa, milé deti!“ Stalo sa to práve na sviatok sv. Jána Krstiteľa, ktorý je

spolu s Ježišovou Matkou v Novom zákone príkladom, ako človek prekonáva sám seba, a to umožňuje, aby ho niekto iný predbehol s vedomím, že len tak príde na svet požehnanie a úspech. Ján a Mária celým svojim bytím upozorňujú na Ježiša, sú v službe väčšiemu, v službe samotnému Bohu. Svojím životom jasne dokazujú, že sa nemá pozerat' na prst, ktorý na niečo ukazuje, ale na smer a osobu, na ktorú sa ukazuje, na ktorú smeruje prst.

Prvý prekvapujúci šok sa najprv zmenil na strach a útek a neskôr na zvedavosť, na rodinné spoločenstvo so zjavením Matky Božej a na hľadanie konkrétnych pokynov. Jedno z prvých posolstiev bolo: „Prišla som, aby som svetu oznámila, že Boh jestvuje!“ Na tretí deň prišla s malým Ježiškom v náručí, za ňou bolo vidno veľký krvácajúci kríž. Zaznel len výkrik: „Pokoj, pokoj, pokoj! Pokoj musí zavládnuť medzi človekom a Bohom a medzi ľuďmi. Zmierite sa!“ Zjavenie nemohlo zostať nepovšimnuté. Po počiatkovej nedôvere v samotnej dedine začali sa ponáhľať obyvatelia celého údolia od Brontja smerom k Bijakovičiam, k Vrchu zjavenia. Tisíce veriacich, zvedavcov a senzácietivých ľudí smerovalo k Bijakovičiam, tisíce áut išlo k tejto dedinke.

Nastali represálie, policajné kontroly, uväznenie farára pátra Joza Zovku. Bol odsúdený na tri roky väzenia, prokurátor žiadal trojnásobne vyšší trest, pretože podkopával systém. Jeden a pol roka strávil páter Jozo Zovko vo väzení. Vizionárov zastrašovali, vyhrážali sa im, avšak nevyľakali ich. Nezastrašili ani ľud, ktorý si nedal zakázať, aby navštevoval Medžugorie a Bijakoviči. Na 13 miestach boli strážne stanovišťa, ktoré kontrolovali vjazd a výjazd

z Medžugoria, nesmeli sa ísť na Vrch zjavení, výstup na Križevac bol takmer dva roky zakázaný, až do júna 1983. Dokonca na Veľký piatok, v deň, keď celá farnosť chodievala na Križevac, aby vykonala pobožnosť križovej cesty, poslali nás v roku 1983 naspäť a nedovolili nám vystúpiť ku krížu. Ešte k tomu pripočítajme, že celá udalosť nemala oporu ani v cirkevných predstavených. Po počiatkovej otvorenosti a verejnom vyhlásení miestneho biskupa pred zhromaždenými veriacimi v Medžugorí – na sviatok sv. Jakuba, patróna farnosti, a pri príležitosti udeľovania sv. birmovania – že „deti neklamú“, nastal obrat a potom otvorené nepriateľstvo. Farár, ktorý zo začiatku pochyboval, stal sa po dlhých rozhovoroch a skúsenostiach horlivým zástancom, a biskup, zo začiatku veľmi otvorený a ochraňujúci, stal sa nepriateľom a tvrdým odporcom. Ani cirkevná ani rehoľná ani štátna moc neuznávali zjavenia, skôr boli výslovnými nepriateľmi a prihovárali sa za zlikvidovanie celého tohto diela.

Tieto prenasledovania sa však podobne ako v Skutkoch apoštolov stali požehnaním pre celé dielo, ktoré Boh začal. Zvesť o zjaveniach sa rozšírila ako požiar. Ľudia boli hladní a smädní po Bohu, spovednice boli preplnené, generálne spovede boli ohromujúce. To všetko spolu je veľkým dôkazom, že Boh v srdciach bdie, že Boha nemožno potlačiť, že on si nárokuje svoje miesto. Ježiš sa chcel stať Spasiteľom a Vykupiteľom. Chcel zaviesť svoj ľud do zaslúbenej zeme – po 40 rokoch komunizmu a bezbožnosti, po 40 rokoch putovania púšťou – a darovať mu život a slobodu. 40 rokov likvidovali v ľuďoch pojem „Boha“ a myš-

lienky na Boha, avšak ukázalo sa, že v konečnom dôsledku Boh, Ježiš Kristus, prežil všetkých svojich prenasledovateľov a ničiteľov. A tak aj v Medžugorí. Jeho stredobodom nie je Mária – ako sme už povedali – ale Ježiš Kristus. Mária hovorí ako v Novom zákone len jednu vetu: „Staň sa“ a „Urobte všetko, čo vám povie.“ Tým sa vyčerpáva jej úloha ako Matky, ako prorokyne, ako pomocnice a ako všetky prívlastky, ktorými ju vzývame v litániách. Zostáva až do konca len jedno: verná služobnica.

Mnohí si dnes kladú otázku: Čo sa deje s Cirkvou? Čo sa deje v Cirkvi? Prečo všetko stagnuje? Prečo je príliš málo nových duchovných povolání? Prečo nie je obnova? Prečo nevidno nijaký účinok na život Cirkvi napriek mnohým tlačovinám, celému cirkevnému administratívne aparátu so štábom miliónov zamestnancov, ktorí žijú z cirkevných peňazí a pre ktorých sa rozdeľujú cirkevné dane? Prečo nemáme duchovne živú Cirkev? Prečo je taký rozvrat jej bytia na Západe? Otázka sa musí obrátiť a položiť takto: Čo sa nestalo v Cirkvi? – V Cirkvi nie sú spovede, nie je sviatosťný život, masovo sa pristupuje k prijímaniu, nepoužíva sa svätená voda ako voľakedy, chýba úcta k Eucharistii, k pápežovi, k učeniu Cirkvi. Chýba adorácia, láska a vernosť, ktoré voľakedy zdobili Cirkev. A preto chýbajú nadšenci, povolania. Medžugorie však toto všetko ponúka: aj spoveď aj Eucharistiu, aj poklonu, aj lásku k pápežovi, k Písmu, a preto vyrastajú z úrodnej pôdy medžugorských udalostí aj duchovné povolania pre Cirkev.

Medžugorie je zázrak od počiatku,

od svojho vzniku, svojho trvania a perspektívy. Mnohí ho chceli zničiť, avšak nepodarilo sa im to. Proti Medžugoriu povstali aj „Pontiovia Piláti“, aj „Herodesovia“, aj rozličné „veľrady“, komisie, spisovatelia a nepriatelia, avšak nič nezmohli. A keď si jednotlivci mysleli, že ho pochovali,

znovu povstalo. Možno odstrániť z Medžugoria všetkých protagonistov, pátra Tomislava Vlašiča, pátra Jozu Zovku, pátra Slavka Barbariča a tak ďalej..., avšak podstata žije ďalej, pretože nezávisí od jednotlivcov. Oni neboli ani iniciátormi, ani režisérmi, ani novátormi. Títo všetci jednotlivci boli iba nevyhnutnými článkami, prichádzajú a odchádzajú, zomierajú alebo ich odvolávajú, avšak toto dielo ešte mocnejšie skrášľuje Matka Božia.

Preto môžeme oprávnenne povedať, že v Medžugorí na konci druhého kresťanského tisícročia a na začiatku tretieho sa uskutočňuje nová kapitola Skutkov apoštolov. A sme presvedčení, že napriek všetkým nepriateľským silám má určite budúcnosť, pretože sa hlboko vrylo do života Cirkvi. A Cirkev je spoločenstvo veriacich, ktoré spravuje Ježiš Kristus a jeho Duch,

je pokrstené v mene Najsv. Trojice a ktoré sa pokúša žiť z tajomstva svojho krstu. Pretože svedkami Ježiša Krista sa stávame – ako nám to dosvedčujú Skutky apoštolov – prostredníctvom obrátenia, viery, krstu, aby sa nám odpustili hriechy a potom sme mohli prijať dar – Ducha Svätého. To

sa v Medžugorí od počiatku stáva denne. A preto má budúcnosť, ktorá je v znamení Ježiša Krista. Vo svojich najdôležitejších základných smeroch nesie jasný Boží rukopis, list, ktorý v súčasnosti napísal samotný Kristus, v ktorom sa skláňa k ľuďom pripraveným obetovať zaňho svoj život. A my všetci, ktorí píšeme to alebo ono písmeno, sme „spolupracovníkmi pravdy“ (3 Jn 8) a vnášame do tejto kapitoly náš skromný príspevok k Božiemu dielu.

□